

Metodologija

**posjeta ustanovama u kojima su smještena djeca u
sukobu sa zakonom s ciljem utvrđivanja stanja**

Metodologija posjeta ustanovama u kojima su smještena djeca u sukobu sa zakonom s ciljem utvrđivanja stanja

Decembar 2021. godine, Banja Luka

Autori Metodologije:

Ombudsmeni:

- prof. dr. Ljubinko Mitrović
- dr. Jasminka Džumhur
- Nives Jukić, dipl. iur.

Radna grupa:

- Vedrana Pavlović, pomoćnica Ombudsmena
- Aleksandra Marin Diklić, pomoćnica Ombudsmena
- Andrea Čaluk, stručna savjetnica
- Dejana Kozomara, stručna savjetnica
- Hari Hamzić, stručni savjetnik
- Alma Mehonić Kišić, stručna savjetnica

Konsultanti pri izradi Metodologije:

Dr. Nikolina Grbić Pavlović i Mirza Dževdetbegović

Tehnički uredio:

Dragan Perić, šef Odjela za informacione tehnologije

Stavovi i mišljenja iznesena u ovoj publikaciji isključiva su odgovornost autora i ne odražavaju nužno mišljenja i stavove Vlade Švicarske i Švedske, kao ni UNICEF-a u BIH.

SADRŽAJ

I UVOD.....	5
II METODOLOGIJA POSJETA USTANOVAMA U KOJIMA SU SMJEŠTENA DJECA U SUKOBU SA ZAKONOM S CILJEM UTVRĐIVANJA STANJA.....	6
2.1. Metode, tehnike i instrumenti istraživanja	6
2.2. Izvori istraživanja i saznanja	6
2.3. Područje i okvir istraživanja.....	6
2.4. Očekivani rezultati i praktična primjena rezultata	7
2.5. Zadaci istraživanja.....	7
III REALIZACIJA ZADATAKA ISTRAŽIVANJA.....	9
3.1. Realizacija zadatka broj 1.	9
3.1.1. Naziv zadatka	9
3.1.2. Način realizacije	9
3.1.3. Obavezan sadržaj Izvještaja	11
3.2. Realizacija zadatka broj 2.	11
3.2.1. Naziv zadatka	11
3.2.2. Način realizacije	11
3.2.3. Obavezan sadržaj Izvještaja	12
3.3. Realizacija zadatka broj 3.	12
3.3.1. Naziv zadatka	12
3.3.2. Način realizacije	12
3.3.3. Obavezan sadržaj Izvještaja	12
3.4. Realizacija zadatka broj 4.	14
3.4.1. Naziv zadatka	14
3.4.2. Način realizacije	14
3.4.3. Obavezan sadržaj istraživanja	14
3.5. Realizacija zadatka broj 5.	16
3.5.1. Naziv zadatka	16
3.5.2. Način realizacije	16
3.5.3. Obavezan sadržaj Izvještaja	17
3.6. Realizacija zadatka broj 6.	18
3.6.1. Naziv zadatka	18
3.6.2. Način realizacije	18
3.6.3. Obavezan sadržaj istraživanja	18
IV PRILOZI.....	20

I UVOD

Metodologija posjete ustanovi u kojoj su smještena djeca u sukobu sa zakonom s ciljem utvrđivanja stanja u ustanovi (u daljem tekstu: Metodologija) ima za cilj da dâ smjernice nadležnim institucijama i nevladinim organizacijama u Bosni i Hercegovini kako da obavljaju posjete ustanovama u kojima su smještena djeca u sukobu sa zakonom s ciljem utvrđivanja stanja u ovim ustanovama u pogledu:

- provođenja međunarodnih i domaćih pravnih akata kojima se reguliše institucionalno sankcionisanje djece u sukobu sa zakonom i
- koordinacije i pripreme izvještaja nadležnim domaćim i međunarodnim organima i institucijama o provođenju obaveza iz domaćih i međunarodnih dokumenata.

Metodologija je nastala tokom procesa izrade Specijalnog izvještaja o stanju u ustanovama u kojima su smještena djeca u sukobu sa zakonom Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine koji je sačinila radna grupa formirana u okviru ove Institucije, uz podršku UNICEF-ove kancelarije u BiH. Svi instrumenti istraživanja, uključujući i upitnike i protokole¹, kreirani su od strane Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine.

Metodologijom se utvrđuju jedinstvena pravila i procedure, odnosno načini prikupljanja osnovnih podataka o maloljetnim počiniocima krivičnih djela koji se nalaze na izdržavanju neke od institucionalnih sankcija, kao i svih drugih podataka koji se odnose na njihov boravak i uslove u tim ustanovama, kako radi analize situacije i preduzimanja mjera za poboljšanje stanja u ovim ustanovama, tako i zbog mogućnosti da svi nadležni organi i institucije, u svakom trenutku, mogu imati na raspolaganju relevantne podatke.

Utvrđivanje stanja u ustanovama u kojima su smještena djeca u sukobu sa zakonom i prikupljanje podataka u ovoj oblasti zahtijeva detaljnu analizu brojnih analitičnih i statističkih pokazatelja različitih subjekata koji učestvuju u implementaciji zakona o zaštiti i postupanju s djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko distrikta BiH.

---

¹ Prikaz svih instrumenata istraživanja u Prilozima Izvještaja;

II METODOLOGIJA POSJETA USTANOVAMA U KOJIMA SU SMJEŠTENA DJECA U SUKOBU SA ZAKONOM S CILJEM UTVRĐIVANJA STANJA

Metodologija predstavlja svojevrsnu matricu postupanja predstavnika nadležnih institucija u BiH ili nevladinog sektora prilikom posjete ustanovi za izvršenje institucionalnih sankcija (u daljem tekstu: ustanova), s ciljem prikupljanja podataka o djeci koja su smještena u ustanovu.

Rezultati posjete ustanovama, prema ovoj Metodologiji, bit će predstavljeni u Specijalnom izvještaju o stanju u ustanovama u kojima su smještena djeca u sukobu sa zakonom.

2.1. Metode, tehnike i instrumenti istraživanja

Specifičnost ovakve vrste istraživanja zahtijeva upotrebu različitih naučnih metoda, tehnika i instrumenata istraživanja.

Izbor metoda, tehnika i instrumenata koji se koriste prilikom istraživanja o stanju u ustanovama podrazumijeva korištenje, u prvom redu, pravno-dogmatske i uporednopravne metode. Ove metode koristit će se prilikom analize međunarodnih dokumenata u ovoj oblasti, kao i prilikom analize domaćih zakonskih i podzakonskih akata.

Kao značajna metoda istraživanja koristit će se analiza sadržaja koji podrazumijeva da se putem dobijenih odgovora iz instrumenata istraživanja utvrdi stanje u ustanovama.

Za prikaz podataka koji se odnose na stanje u ustanovama i generalno podataka koji se odnose na izricanje institucionalnih sankcija prema djeci koristit će se statistička metoda.

Veoma značajna metoda može biti i metoda analize pojedinih slučajeva kojima bi se detaljnije prezentovala dobra ili loša praksa, uz obavezno poštivanje zaštite identiteta djece.

2.2. Izvori istraživanja i saznanja

Za ovo istraživanje izvori saznanja se mogu svrstati u dvije grupe, i to:

- prvu grupu izvora čine međunarodni i domaći normativni i drugi opšti akti i u nekim slučajevima pojedinačni akti i drugi akti sudske prakse redovnih sudova kao i drugih institucija koje se bave ovom problematikom i
- drugu grupu izvora čine svi podaci dobijeni putem instrumenata istraživanja.

2.3. Područje i okvir istraživanja

Područje i okvir istraživanja predstavljaju bitne granice do kojih će se istraživanje kretati. Određuje se s različitih stanovišta.

Sa stanovišta naučnog područja, istraživanje će se kretati u okviru pravnih i društvenih nauka.

S užeg, odnosno stručnog stanovišta, istraživanje će obuhvatiti djelatnost državnih organa koji se bave izricanjem i izvršenjem institucionalnih sankcija prema djeci, te prava i slobode djece u sukobu sa zakonom garantovanim međunarodnim i nacionalnim pravima, a sve s ciljem povećanja djelotvornosti i humanosti samog sistema sankcija prema djeci.

Primarno istraživanje će se vršiti direktno u ustanovama u koje se smještaju djeca u sukobu sa zakonom na području Republike Srpske, Federacije BiH i Brčko distrikta BiH.

2.4. Očekivani rezultati i praktična primjena rezultata

Rezultatima ovog istraživanja može se doprinijeti prijedlogu novih zakonskih rješenja, s ciljem boljeg prevaspitavanja i resocijalizacije djece u sukobu sa zakonom.

Praktični doprinos ovakvih istraživanja ogleda se u preporučivanju izmjena postojećeg zakonodavstva, a zatim, po mogućnosti, i izmjena postojeće prakse. Veoma važno jeste motivisati zakonodavca da unaprijedi postojeća rješenja u okviru institucionalnih sankcija za djecu u sukobu sa zakonom, a naročito u dijelu samog tretmana i uslovima u ustanovama.

Nadalje, rezultati istraživanja ujedno mogu doprinijeti i upoznavanju šire javnosti, a posebno pravnika praktičara, sudija, tužilaca, radnika centara za socijalni rad, advokata, policajaca, inspektora, rukovodilaca i radnika kazneno-popravnih domova i ostalih pripadnika lokalne zajednice s institucionalnim sankcijama za djecu.

2.5. Zadaci istraživanja

Zadaci za utvrđivanje stanja u ustanovama u kojima su smještena djeca u sukobu sa zakonom su:

1. Analizirati međunarodnopravne standarde kojima se reguliše izricanje i izvršenje sankcija kojima se ograničava sloboda kretanja maloljetnika.
2. Analizirati sve domaće zakonske i podzakonske propise u oblasti maloljetničkog prestupništva, u prvom redu zakone o zaštiti i postupanju s djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Republike Srpske, Federacije BiH i Brčko distrikta BiH, a naročito odredbe koje se odnose na kaznu maloljetničkog zatvora i vaspitnu mjeru upućivanje u vaspitno-popravni dom.
3. Analizirati podatke dobijene putem instrumenata istraživanja koji su predstavljeni u ovoj Metodologiji, a od strane institucija koje su nadležne za izvršenje institucionalnih sankcija prema djeci u sukobu sa zakonom.

4. Analizirati podatke dobijene putem instrumenata istraživanja koji su predstavljeni u ovoj Metodologiji, a od strane zaposlenih u institucijama koje su nadležne za izvršenje institucionalnih sankcija prema djeci u sukobu sa zakonom.
5. Analizirati podatke dobijene putem instrumenata istraživanja koji su predstavljeni u ovoj Metodologiji, a od strane djece koja su smještena u ustanovama koje su nadležne za izvršenje institucionalnih sankcija prema djeci u sukobu sa zakonom.
6. Analizirati podatke dobijene putem instrumenata istraživanja koji su predstavljeni u ovoj Metodologiji, a od strane vanjskih subjekata koji učestvuju u postupcima u kojima se izriče neka od institucionalnih sankcija prema djeci u sukobu sa zakonom.

III REALIZACIJA ZADATAKA ISTRAŽIVANJA

3.1. Realizacija zadatka broj 1.

3.1.1. Naziv zadatka

Analizirati međunarodnopravne standarde kojima se reguliše izricanje i izvršenje sankcija kojima se ograničava sloboda kretanja maloljetnika.

3.1.2. Način realizacije

Prvi dio Specijalnog izvještaja o stanju u ustanovama u kojima su smještena djeca u sukobu sa zakonom obavezno treba sadržavati analizu najznačajnijih međunarodnih dokumenata kojima se regulišu pitanja koja su u vezi s pravima djece, a naročito analizu onih dokumenata kojima se propisuje način institucionalnog sankcionisanja djece u sukobu sa zakonom.

Najznačajniji međunarodni standardi koji su od značaja za primjenu institucionalnih sankcija prema djeci su:

1. Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima djeteta (1989)²,
2. Standardna minimalna pravila Ujedinjenih nacija za primjenu sudskih postupaka prema maloljetnicima, tzv. Pekinška pravila (1985)³,
3. Smjernice Ujedinjenih nacija za sprečavanje maloljetničke delinkvencije, tzv. Rijadske smjernice (1990)⁴,
4. Pravila Ujedinjenih nacija za zaštitu maloljetnika od neosnovanog lišavanja slobode, tzv. Pravila iz Havane (1990)⁵,
5. Standardna minimalna pravila Ujedinjenih nacija za alternativne kaznene mjere, tzv. Tokijska pravila (1990)⁶,
6. Smjernice za djelovanje prema djeci u sistemu krivičnog pravosuđa, tzv. Bečke smjernice (1997)⁷,
7. Generalna skupština Ujedinjenih nacija je usvojila i dva opciona protokola⁸ uz Konvenciju o pravima djeteta, i to:
  - a) Protokol za uključivanje djece u oružane sukobe⁹ i

---

² Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima djeteta usvojena je od Generalne skupštine Ujedinjenih nacija 20. novembra 1989. godine, a stupila je na snagu 2. septembra 1990. godine. Konvencija je procesom sukcesije postala obavezujuća za Bosnu i Hercegovinu 1993. godine. Država Bosna i Hercegovina ratifikovala je Konvenciju o pravima djeteta, a potpisivanjem Dejtonskog sporazuma 1995. godine preuzela je obavezu poštivanja Konvencije na području cijele države. Konvencija se nalazi u Aneksu I Ustava Bosne i Hercegovine i ima snagu ustavne odredbe. Na ovakav način međunarodno pravo direktno je postalo dio unutrašnjeg pravnog sistema naše države i direktno je nadređeno njemu, te se primjenjuje neposredno.

³ *United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice – The Beijing Rules*, usvojena od Generalne skupštine UN Rezolucijom broj 40/33 od 29. novembra 1985. godine.

⁴ *United Nations Guidelines for the Prevention of Juvenile Delinquency - The Riyadh Guidelines*, usvojena od Generalne skupštine UN Rezolucijom broj 45/112 od 14. decembra 1990. godine.

⁵ *United Nations Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty – The Havana Rules*, usvojena od Generalne skupštine UN Rezolucijom broj 45/113 od 14. decembra 1990. godine.

⁶ *United Nations Standards Minimum rules for Non-Custodial Measures – The Tokyo Rules*, usvojena od Generalne skupštine UN Rezolucijom broj 45/110 od 14. decembra 1990. godine.

⁷ *United Nations Guidelines for Action on Children in the Criminal Justice System – The Vienna Guidelines*, usvojena od Generalne skupštine UN Rezolucijom, broj 1997/30, od 21. jula 1997. godine.

⁸ *Usvojeni 2000. godine, a stupili na snagu 2002. godine.*

- b) Protokol o trgovini djecom, dječijoj prostituciji i dječijoj pornografiji¹⁰.

Odredbe koje se odnose na kaznenopravnu (krivičnopravnu i prekršajnopravnu) zaštitu djece i maloljetnika sadržane su i u Konvenciji o genocidu (1948)¹¹ i Ženevskoj konvenciji za zaštitu žrtava rata (1949). Odredbe o zaštiti djece i maloljetnika sadržane su u Statutu Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju (ICTY)¹² i u Rimskom statutu, odnosno Statutu Međunarodnog krivičnog suda (ICC).¹³ Također, Međunarodnim paktom za građanska i politička prava (1966) predviđa se da optuženi maloljetnici trebaju biti odvojeni od odraslih, te da se njihovi slučajevi rješavaju po hitnom postupku.

Nadalje, zajedno s Konvencijom protiv transnacionalnog organizovanog kriminala (2000)¹⁴ usvojena su i dva protokola, i to:

- a) Protokol za prevenciju, odstranjivanje i kažnjavanje trgovine licima, posebno ženama i djecom¹⁵ (ovim Protokolom se predviđa obaveza da se kod inkriminacije krivičnih djela koja se odnose na trgovinu ljudima posebno definišu djela koja se odnose na trgovinu djecom) i
- b) Protokol protiv krijumčarenja migranata kopnenim, vodenim ili vazdušnim putem¹⁶.

Uz sve prethodno navedene dokumente Ujedinjenih nacija, posebno su značajni i dokumenti Vijeća Evrope koje je, također, u potrazi za novim pristupom i tretmanom donio Komitet ministara, i to:

- a) Preporuka broj P (87) 20 o društvenom reagovanju na delinkvenciju maloljetnika (1987)¹⁷,

---

⁹ *Opcional Protocol to the Convention on the Rights on the Involvement of Children in Armed Conflict*, od 25. 5. 2000. godine, stupio na snagu 12. 2. 2002. godine.

¹⁰ *Opcional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the Sale of the Children, Child Prostitution and Child Pornography*, od 25. 5. 2000. godine, stupio na snagu 18. 1. 2002. godine. *Protokolom za uključivanje djece u oružane sukobe* podignuta je granica starosti djece za uključivanje u oružane sukobe na osamnaest godina, kao i zabrana prisilnog regrutovanja djece do tog uzrasta. *Protokolom o trgovini djecom, dječijoj prostituciji i dječijoj pornografiji* se nalaže obaveza državi da spriječi i zabrani prodaju djece, dječiju prostituciju i dječiju pornografiju. U ovom protokolu je sadržana i lista djela koja se izričito trebaju inkriminisati kao minimum u nacionalnim zakonodavstvima. To su: nudenje ili prihvatanje djeteta s ciljem seksualne eksploatacije, transfer organa djeteta zbog profita ili angažovanje djeteta za prisilan rad, nezakonito usvajanje itd. Vidi šire: Degan, Đ. V., Pavšić, B., Beširević, V.: *Međunarodno i transnacionalno krivično pravo*, Pravni fakultet Univerziteta Union u Beogradu i Javno preduzeće Službeni glasnik, Beograd, 2011.

¹¹ *The Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide*, usvojena je od Generalne skupštine Ujedinjenih nacija Rezolucijom broj 260 od 09. decembra 1948. godine, a stupila je na snagu 12. januara 1951. godine.

¹² *Statute of the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia*, usvojen je od Generalne skupštine Ujedinjenih nacija Rezolucijom broj 827 od 25. maja 1993. godine.

¹³ Tako, naprimjer, kao poseban oblik kulturnog genocida Statut ICTY predviđa prisilni premještaj djece iz jedne u drugu grupu, dok Rimski statut predviđa regrutovanje djece mlađe od 15 godina u nacionalnim oružanim snagama kao ratni zločin.

¹⁴ *The United Nations Convention against Transnational Organized Crime*, usvojena je od Generalne skupštine Ujedinjenih nacija Rezolucijom broj 55/25 od 15. novembra 2000. godine, a stupila je na snagu 29. septembra 2003. godine.

¹⁵ *The Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, especially Women and Children*, usvojen je od Generalne skupštine Ujedinjenih nacija Rezolucijom broj 55/25 od 15. novembra 2000. godine, a stupila je na snagu 25. decembra 2003. godine.

¹⁶ *The Protocol against the Smuggling of Migrants by Land, Sea and Air*, usvojen je od Generalne skupštine Ujedinjenih nacija Rezolucijom broj 55/25 od 15. novembra 2000. godine, a stupio je na snagu 28. januara 2004. godine.

¹⁷ *Recommendation No. R (87) 20 of the Committee of Ministers to member states on Social Reactions to Juvenile Delinquency*, usvojena je od Komiteta ministara Vijeća Evrope 17. septembra 1987. godine.

- b) Preporuka P (88) 6 o društvenom reagovanju na delinkventno ponašanje mladih koji potječu iz migrantskih porodica (1988)¹⁸,
- c) Evropska pravila za sankcije i mjere zajednice CE P (92) 16¹⁹ i
- d) Preporuka R (2003) 20 o novim načinima tretiranja maloljetničkog prestupništva i o ulozi maloljetničkog pravosuđa (2003)²⁰.

3.1.3. Obavezan sadržaj Izvještaja

U ovom dijelu Izvještaja potrebno je citirati najznačajnije odredbe međunarodnih dokumenata koje se odnose na institucionalno sankcionisanje djece u sukobu sa zakonom, a potom dati i relevantna objašnjenja citiranih odredbi, te ih dovesti u korelaciju s odredbama domaćeg zakonodavstva.

3.2. Realizacija zadatka broj 2.

3.2.1. Naziv zadatka

Analizirati sve domaće zakonske i podzakonske propise u oblasti maloljetničkog prestupništva, u prvom redu zakone o zaštiti i postupanju s djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Republike Srpske, Federacije BiH i Brčko distrikta BiH, a naročito odredbe koje se odnose na kaznu maloljetničkog zatvora i vaspitnu mjeru upućivanje u vaspitno-popravni dom.

3.2.2. Način realizacije

Nakon analize odredbi međunarodnih dokumenata koji se odnose na djecu koja se nalaze na izdržavanju institucionalnih sankcija potrebno je izvršiti detaljnu analizu odredbi domaćeg zakonodavstva (zakonskih i podzakonskih akata), a naročito onih odredbi koje se odnose na kaznu maloljetničkog zatvora i vaspitnu mjeru upućivanje u vaspitno-popravni dom.

Najznačajniji zakonski i podzakonski akti koje je potrebno analizirati su:

- a) zakoni o zaštiti i postupanju s djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Republike Srpske, Federacije BiH i Brčko distrikta BiH,
- b) zakoni o izvršenju sankcija Republike Srpske, Federacije BiH i Brčko distrikta BiH,
- c) podzakonski akti (pravilnici) kojima se detaljnije uređuje način izvršenja institucionalnih sankcija prema djeci, naprimjer, Pravilnik o disciplinskoj odgovornosti maloljetnika koji se nalaze na izvršenju zavodskih mjera i izdržavanju kazne maloljetničkog zatvora u Republici Srpskoj.

---

¹⁸ Recommendation No. R (88) 6 of the Committee of Ministers to member states on Social Reactions to Juvenile Delinquency among young people coming from migrant families, usvojena je od Komiteta ministara Vijeća Evrope 18. aprila 1988. godine.

¹⁹ Recommendation No. R (92) 16 of the Committee of Ministers to member states on the European Rules on Community Sanctions and Measures, usvojena je od Komiteta ministara Vijeća Evrope 19. oktobra 1992. godine.

²⁰ Recommendation No. R (2003) 20 of the Committee of Ministers to member states concerning new ways of dealing with juvenile delinquency and the role of juvenile justice, usvojena je od Komiteta ministara Vijeća Evrope 24. septembra 2003. godine.

3.2.3. Obavezan sadržaj Izvještaja

U ovom dijelu Izvještaja potrebno je analizirati najznačajnije odredbe zakonskih i podzakonskih odredbi koje se odnose na institucionalno kažnjavanje djece u sukobu sa zakonom, te izvršiti njihovu uporednu analizu između rješenja koja su donesena u Republici Srpskoj, Federaciji BiH i Brčko distriktu BiH.

3.3. Realizacija zadatka broj 3.

3.3.1. Naziv zadatka

Analizirati podatke dobijene putem instrumenata istraživanja koji su predstavljani u ovoj Metodologiji, a od strane institucija koje su nadležne za izvršenje institucionalnih sankcija prema djeci u sukobu sa zakonom.

3.3.2. Način realizacije

- a) ***Kreirati upitnik za ustanove u kojima su smješteni maloljetnici u sukobu sa zakonom u Bosni i Hercegovini***

Upitnik za ustanove u kojima su smješteni maloljetnici potrebno je dostaviti ustanovama prije samih posjeta, kako bi se obezbijedili opšti podaci o ustanovi, podaci o prostornim resursima u ustanovi, zatim vlastita procjena ostvarenosti svrhe tretmana same ustanove, te podaci kako se obavlja komunikacija maloljetnika s osobama izvan ustanova i kako se ostvaruje zdravstvena zaštita. Veoma važan segment ovog upitnika jeste i utvrđivanje sistema prigovora u ustanovi.

- b) ***Kreirati protokol za pregled dokumentacije tokom posjete ustanovi***

Protokol za pregled dokumentacije popunjava se tokom posjete ustanovi od strane lica koja vrše utvrđivanje stanja u ustanovama u kojima su smještena djeca u sukobu sa zakonom.

3.3.3. Obavezan sadržaj Izvještaja

a) ***Upitnik za ustanove u kojima su smješteni maloljetnici u sukobu sa zakonom***, nakon uvodnog teksta u kojem se navode razlozi istraživanja stanja u ustanovama u kojima su smještena djeca u sukobu sa zakonom, treba sadržavati pitanja o sljedećim segmentima rada ustanove:

- ***Opšti podaci o ustanovi*** (puni naziv ustanove, entitet/distrikt, kanton, direktor ustanove, organizaciona struktura ustanove, stepen sigurnosti – zatvorenosti, struktura zaposlenih, kapacitet ustanove, struktura korisnika po uzrastu, struktura korisnika po krivičnim djelima, navesti naziv i sjedište organa koji su uputili korisnike u ustanovu, trenutna popunjenost ustanove);
- ***Prostorni resursi*** (ocjena uslova smještaja, ocjena kapaciteta tretmana, ocjena sportskih aktivnosti, vrste rekreacije i sportova, ocjena provedenog vremena na otvorenom, kako je

organizovano čišćenje i kako se održava urednost prostora u ustanovi, procjena kvaliteta vazduha i temperature (klime, grijanje, sistemi prozračivanja), Procjena organizacije i kvaliteta ishrane u ustanovi);

- **Prijem** (upoznavanje s pravima i obavezama prilikom prijema, obezbjeđivanje primjerka unutrašnjih dokumenata za svako dijete - kućni red i pravilnici, zaštićenost privatnosti korisnika usluga);
- **Procjena ostvarenosti svrhe tretmana** (individualni planovi tretmana, veličina i način rada vaspitne grupe, vrste programa i tretmana, da li je korisnicima omogućeno da sudjeluju u izradi planova i programa tretmana, uključenost korisnika u planiranje i praćenje učinkovitosti usluga, programi osposobljavanja za samostalni život po izlasku iz ustanove, postpenalna zaštita, saradnja u ovom segmentu s drugim subjektima - centrima za socijalni rad, osnovnim i srednjim školama);
- **Komunikacija s licima izvan ustanove** (prijem posjeta od strane roditelja i ostalih srodnika, korištenje godišnjeg odmora, prijem paketa, obavljanje telefonskih razgovora, pristup biblioteci, internetu, televiziji i radiju, vršenje obilaska maloljetnika od strane tužilaca i sudija);
- **Zdravstvena zaštita** (medicinski pregled po prijemu, sistematski pregledi, izvještavanje o psihičkom zdravlju, primarna i specijalistička zdravstvena zaštita, programi liječenja od ovisnosti, zdravstvena zaštita tokom pandemije);
- **Sistem prigovora** (ostvarivanje prava na prigovor, broj prigovora, koji su najčešći razlozi za prigovore od strane korisnika).

Također, veoma važno je ostaviti i dodatni prostor na kraju upitnika gdje bi se mogla navesti i dodatna zapažanja ili zabrinutosti, a koja nisu obuhvaćena upitnikom.

Prilog 1. Upitnik za ustanove u kojima su smješteni maloljetnici u sukobu sa zakonom u Bosni i Hercegovini

b) Protokol za pregled dokumentacije tokom posjete ustanovi je pomoćni instrument istraživačima uz pomoć kojeg se utvrđuje ocjena, postojanje i dostupnost:

- Relevantnih unutrašnjih propisa u ustanovi (pravilnik o kućnom redu i dr.);
- Ostalih dokumenata koji se koriste u radu (časopisi, priručnici i dr.) i stručne literature koja je na raspolaganju u ustanovi;
- Elektronskih medija poput: društvenih mreža, web-stranica, objava u medijima koji se odnose na rad ustanove.

Posebnu pažnju prilikom kreiranja Protokola za pregled dokumentacije ***tokom posjete ustanovi*** treba posvetiti pregledu dokumentacije o korisnicima, odnosno pregledu sadržaja personalnih dosjea korisnika u kojima se utvrđuje postojanje niza dokumenta, stvari, fotografija i drugih predmeta koji su od sentimentalne vrijednosti korisnika, kao što su: rodni list, putna isprava, zahtjev o smještaju, rješenje o smještaju, individualni plan i program rada, fotografije, važne lične stvari i drugo.

Prilog 2. Protokol za pregled dokumentacije tokom posjete ustanovi

3.4. Realizacija zadatka broj 4.

3.4.1. Naziv zadatka

Analizirati podatke dobijene putem instrumenata istraživanja koji su predstavljeni u ovoj Metodologiji, a od strane zaposlenih u institucijama koje su nadležne za izvršenje institucionalnih sankcija prema djeci u sukobu sa zakonom.

3.4.2. Način realizacije

a) Kreirati protokol za razgovor s administrativnim i tehničkim osobljem tokom posjete ustanovi

Razgovor s administrativnim i tehničkim osobljem obavljati prema unaprijed pripremljenom protokolu. Nakon uvodnog dijela protokola u kojem ćete se predstaviti ko ste, u koju svrhu vršite navedeno istraživanje, koji je cilj ovakvog istraživanja, ispitanicima obavezno naglasiti da je razgovor isključivo na dobrovoljnoj osnovi, te tražiti dozvolu za snimanje istog. Mnogo lakše i jednostavnije je voditi razgovor ukoliko ne morate pisati u isto vrijeme dok razgovarate s ispitanikom. U ovim vrstama istraživanja razgovor je najbolje voditi pojedinačno sa svim zaposlenim, osim ako se ne radi o prevelikom broju ispitanika. Ukoliko je veći broj zaposlenih, ovaj razgovor se može voditi i koristeći metodu fokus grupe, ali u tom slučaju, na kraju ispitivanja, svakom ispitaniku, ukoliko to želi, potrebno je ostaviti prostor da dodatno iznese svoje mišljenje, stav ili zapažanje.

b) Kreirati protokol za razgovor sa stručnim licima tokom posjete ustanovi

Razgovor sa stručnim licima obavljati prema unaprijed pripremljenom protokolu koji je u pravilu obimniji od protokola za razgovor s administrativnim i tehničkim osobljem. Nakon uvodnog dijela protokola u kojem ćete se predstaviti ko ste, u koju svrhu vršite navedeno istraživanje, koji je cilj ovakvog istraživanja, ispitanicima obavezno naglasiti da je razgovor isključivo na dobrovoljnoj osnovi, te tražiti dozvolu za snimanje istog. Mnogo lakše i jednostavnije je voditi razgovor, ukoliko ne morate pisati u isto vrijeme dok razgovarate s ispitanikom. U ovim vrstama istraživanja razgovor je najbolje voditi pojedinačno sa svim stručnim licima ili po timovima, ukoliko su tako organizovani u ustanovama u kojima rade, osim ukoliko se ne radi o prevelikom broju ispitanika. Ukoliko je veći broj zaposlenih, ovaj razgovor se može voditi i koristeći metodu fokus grupe, ali u tom slučaju, na kraju ispitivanja, svakom ispitaniku, ukoliko to želi, potrebno je ostaviti prostor da dodatno iznese svoje mišljenje, stav ili zapažanje.

3.4.3. Obavezan sadržaj istraživanja

a) Protokol za razgovor s administrativnim i tehničkim osobljem treba sadržavati pitanja o sljedećim segmentima rada ustanove:

Predstavljanje zaposlenog na administrativnim i tehničkim poslovima (ime, struka, koliko dugo rade na trenutnom poslu i slično);

Opšti utisak o radu ustanove (opisati zaposlene, opisati korisnike, opisati opštu atmosferu u ustanovi);

Profil tehničkog i administrativnog osoblja (trenutna popunjenost ovim kadrom, prijedlozi u vezi s promjenom strukture rada ustanove i slično);

Procjena vlastite fizičke sigurnosti u ustanovi (ostvarivanje prava zaposlenih, uvažavanje mišljenja zaposlenih u ustanovi, prednosti rada u kolektivu, nedostaci rada u kolektivu);

Stručno usavršavanje i napredovanje (mogućnosti stručnog usavršavanja i napredovanja);

Stav o sistemu brige za djecu i mlade koji su u sukobu sa zakonom (prijedlozi za poboljšanje rada vaše ustanove).

Također, veoma važno je ostaviti i dodatni prostor na kraju upitnika gdje bi se mogla navesti i dodatna zapažanja ili zabrinutosti, a koja nisu obuhvaćena upitnikom.

Prilog 3. Protokol za razgovor s administrativnim i tehničkim osobljem tokom posjete ustanovi

b) **Protokol za razgovor sa stručnim timom tokom posjete ustanovi** treba sadržavati pitanja o sljedećim segmentima rada:

- **Utvrđiti opšti dojam o ustanovi** (organizaciona struktura, infrastruktura ustanove, tehnička opremljenost, uslovi smještaja, usluge koje se pružaju korisnicima, smještajni kapaciteti, odnos s drugim zaposlenim, odnos s korisnicima);
- **Utvrđiti opšti dojam o funkcionisanju pravosudnog sistema kada su u pitanju maloljetnici u sukobu sa zakonom;**
- **Ključne potrebe ustanove, korisnika i stručnog tima ustanove, prednosti u radu ustanove, odnosno u čemu se ogleda uspjeh ustanove, a koji su nedostaci (čime niste zadovoljni);**
- **Standardi kvaliteta i teorijska podloga** (vrijednosti i principi na kojima se zasniva rad ustanove, teorije i modeli na kojima se zasniva tretmanski rad s maloljetnicima, tehnike i metode koje se primjenjuju u radu s korisnicima);
- **Prostorni resursi i opremljenost** (uslovi rada u ustanovi, šta je potrebno poboljšati ili unaprijediti, ocjena prostora u kojem se odvija tretmanski rad - sobe, materijal, stručna literatura, ljudski resursi, sadržaj za sportske aktivnosti, sadržaj za druge aktivnosti - biblioteka, čitaonica, pristup računaru, internetu, TV, radio, telefonski razgovori, muzički, likovni atelje, kvalitet ishrane, higijena i održavanje prostorija u ustanovi);
- **Organizacija rada** (postojanje pravilnika o kućnom redu ustanove, njegov sadržaj, provođenje i poštivanje, upoznavanje korisnika s njegovim sadržajem i drugim pravima i obavezama prilikom prijema, način organizacije rada u ustanovi radnim danima i u dane vikenda, prekid smještaja u ustanovi, priprema na izlazak iz tretmana, dodjeljivanje pogodnosti korisnicima);
- **Usluge/programi/aktivnosti** (grupni sastanci, grupne aktivnosti, individualni i grupni program i aktivnosti, uključenost roditelja u individualne tretmane, programi nenasilne

komunikacije, asertivni treninzi, tretman osposobljavanja za samostalni život, programi postpenalne zaštite);

- **Adekvatnost i učinkovitost usluga** (način procjene potreba korisnika, sadržaj tretmana za pojedinog korisnika, praćenje učinkovitosti pojedinih usluga);
- **Stručni tim** (profil stručnog osoblja, prednosti i nedostaci stručnog osoblja, postojanje mogućnosti za stručno napredovanje, provođenje edukacija i stručnog usavršavanja stručnog osoblja);
- **Komunikacija korisnika s licima izvan ustanove** (komunikacija s roditeljima, drugim srodnicima ili drugim licima, korištenje godišnjeg odmora, ostvarivanje komunikacije sa socijalnom službom);
- **Saradnja sa subjektima iz vladinog i nevladinog sektora** (sprovođenje različitih projekata u saradnji s vladinim, nevladinim i međunarodnim organima i organizacijama, podrška od strane resornih ministarstava);
- **Korisnici** (profil korisnika u ustanovi, učešće korisnika u izradi, planiranju i praćenju učinkovitosti usluga, privatnost korisnika, odnos stručnog osoblja i korisnika, kako unaprijediti stanje u ustanovi);
- **Sigurnost u ustanovi** (procjena sigurnosti u ustanovi zaposlenih i korisnika, da li su evidentirani slučajevi ugroženosti);
- **Zdravstvena zaštita** (vrsta zdravstvene zaštite koja je osigurana korisnicima – primarna, specijalistička, programi liječenja od ovisnosti, sistematski pregledi, procjena psihološkog stanja korisnika).

Prilog 4. Protokol za razgovor sa stručnim timom tokom posjete ustanovi

3.5. Realizacija zadatka broj 5.

3.5.1. Naziv zadatka

Analizirati podatke dobijene putem instrumenata istraživanja koji su predstavljeni u ovoj Metodologiji, a od strane djece koja su smještena u ustanovama koje su nadležne za izvršenje institucionalnih sankcija prema djeci u sukobu sa zakonom.

3.5.2. Način realizacije

Kreirati protokol za razgovor s djecom i mladima tokom posjete ustanovi

Razgovor s djecom i mladima jedan je od najvažnijih segmenata istraživanja (ako ne i najvažniji) u ovoj oblasti. Razgovor s djecom i mladima koji su smješteni zbog izdržavanja neke od institucionalnih sankcija potrebno je obavljati prema unaprijed pripremljenom protokolu. Nakon uvodnog dijela protokola u kojem ćete se predstaviti ko ste, u koju svrhu vršite navedeno istraživanje, koji je cilj ovakvog istraživanja, ispitanicima obavezno naglasiti da je razgovor isključivo na dobrovoljnoj osnovi, te tražiti dozvolu za snimanje istog. Mnogo lakše i jednostavnije je voditi razgovor ukoliko ne morate pisati u isto vrijeme dok razgovarate s ispitanikom. Pored toga što je potrebno naglasiti da je ovaj razgovor krajnje na dobrovoljnoj

osnovi, važno je i reći da sami mogu odlučiti da u svakom trenutku razgovora mogu odustati bez ikakvih posljedica.

U ovim vrstama istraživanja razgovor je najbolje voditi pojedinačno sa svim korisnicima, osim ukoliko se ne radi s prevelikim brojem ispitanika. Ukoliko je veći broj korisnika, ovaj razgovor se može voditi i koristeći metodu fokus grupe, ali u tom slučaju, na kraju ispitivanja, svakom korisniku, ukoliko to želi, potrebno je ostaviti prostor da dodatno iznese svoje mišljenje, stav ili zapažanje. Također, veoma je važno da ispitivanje vrši jedan istraživač koji mora posjedovati afinitet, kao i iskustvo u radu s djecom i mladima. Ukoliko istraživanje vrši više istraživača taj broj ne smije biti veći od broja korisnika koji se ispituje.

Istraživači moraju jezikom prilagođenim djeci i mladima nad kojima se vrši istraživanje približiti samo istraživanje na način da će im se uvodom dijelu, a nakon predstavljanja ukazati da je jako važno da oni iznesu sve prednosti i nedostatke života u ustanovi, kako oni vide svrhu boravka i da li oni imaju neke prijedloge za poboljšanje života i tretmana. Također, važno im je naglasiti da je plan istraživača da posjete sve ustanove ovog tipa, te obaviti razgovore sa svim korisnicima i odraslim osobljem kako bi se na kraju predložile smjernice kojima će se ukazati na sve prednosti i nedostatke, a s ciljem da djeci, mladima i odraslima posao i život u ustanovama bude ugodniji i bolji.

Isto tako, važno je naglasiti da se žele čuti njihovi stavovi i pozvati ih da otvoreno i iskreno iznesu sva svoja razmišljanja i ideje. Naglasiti da nema tačnih i netačnih odgovora, da je jako važno da kažu sve što imaju, zamoliti ih da govore jedan po jedan, kako bi slušali jedni druge i da mogu eventualno dati komentar ili dodati nešto na izlaganje drugog korisnika.

Također, jedan od najvažnijih segmenata jeste i obaveza istraživača da naglasi da se djeci i mladima garantuje zaštita i povjerljivost svake informacije koju iznesu i da informacije koje bi mogle otkriti njihov identitet nikako neće biti uključene u izvještaj ili prezentaciju rezultata.

Iako su pitanja u protokolu unaprijed pripremljena, potrebno je omogućiti spontano uključivanje u razgovor svakog korisnika.

Na kraju izlaganja istraživača, obavezno djeci postaviti djeci pitanje: „Želite li sada nastaviti razgovor kada imate sve ove informacije?“

3.5.3. Obavezan sadržaj Izvještaja

Protokol za razgovor s djecom i mladima:

- ***Podaci o ustanovi, gradu, vremenu ispitivanja, istraživaču, broju ispitanika, starosnoj dobi i spolu djece;***
- ***Osnovna pitanja kao uvod u razgovor*** (vremenski boravak, koliko je još ostalo do isteka sankcije, raniji život, utvrditi da li znaju tačan naziv ustanove, da li imaju neke metaforičke nazive za ustanovu, njene korisnike i zaposlene, da opišu ustanovu);
- ***Ključna pitanja*** (dolazak u ustanovu, opisati prve dane, osjećanja u tom periodu, odnos osoblja i drugih korisnika po prijemu, razlozi smještaja u ustanovu, dozvoliti navođenje konkretnih primjera o tome čime su zadovoljni ili nezadovoljni);
- ***Svakodnevica*** (kvalitet hrane, higijenske potrebe, odjeća i obuća, kulturne-sportske i druge aktivnosti, bavljenje sportom, radionice, sekcije, radno osposobljavanje, školovanje, pristup biblioteci, radio-televizijskim programima, internetu, štampi i drugim publikacijama, dnevni, sedmični i godišnji odmori, zdravstvene usluge, vjerski obredi, kako izgleda vaš uobičajen dan u ustanovi);

- **Komunikacija s okolinom** (kontakt s porodicom, posjete, telefonski razgovori, dolazak druge djece u ustanovu, dolazak i posjete profesionalnih lica, komunikacija s pripadnicima centra za socijalni rad);
- **Prava u vezi s postupkom** (obavještanje o pravilima ustanove, vašim pravima i obavezama u prva 24 sata, pravo na prigovor, prava u ustanovi);
- **Stanje u ustanovi** (mišljenje o vaspitačima, disciplinsko kažnjavanje ili neki drugi oblik kažnjavanja, uvažavanje mišljenja korisnika, omogućavanje rada i plaćanje za isti, vršnjačko nasilje, odnos s drugim korisnicima, odnos s drugim odraslim u ustanovi, korist koju imaju od boravka u ustanovi, generalni dojam o ustanovi, preporuka za druge mlade, planovi po izlasku, dodatna zapažanja).

Prilog 5. Protokol za razgovor s djecom i mladima tokom posjete ustanovi

3.6. Realizacija zadatka broj 6.

3.6.1. Naziv zadatka

Analizirati podatke dobijene putem instrumenata istraživanja koji su predstavljani u ovoj Metodologiji, a od strane vanjskih subjekata koji učestvuju u postupcima u kojima se izriče neka od institucionalnih sankcija prema djeci u sukobu sa zakonom.

3.6.2. Način realizacije

Kreirati upitnik za vanjske subjekte koji učestvuju u postupcima u kojima se izriče neka od institucionalnih sankcija prema djeci u sukobu sa zakonom

Upitnik za vanjske subjekte koji učestvuju u postupcima u kojima se izriče neka od institucionalnih sankcija prema djeci u sukobu sa zakonom kreira se s ciljem dobijanja uvida u stanje u ustanovama u kojima su smješteni maloljetnici u sukobu sa zakonom, kao i s ciljem dobijanja potrebnih podataka o ulozi vanjskih subjekata u institucionalnom tretmanu djece smještene u ustanovama. Po dobijanju podataka koji vanjski subjekti su učestvovali u postupcima u kojima se izriče neka od institucionalnih sankcija prema djeci u sukobu sa zakonom, *Upitnik za vanjske subjekte* potrebno je poslati svim vanjskim subjektima koji su tom prilikom identifikovani da su učestvovali u postupcima prema djeci koja se nalaze na institucionalnom tretmanu.

3.6.3. Obavezan sadržaj istraživanja

- **Opšti podaci o ustanovi** (puni naziv ustanove, entitet/distrikt, kanton, direktor/predsjednik ustanove, struktura zaposlenih koji rade s djecom koja su u sukobu sa zakonom - broj, naziv radnog mjesta);
- **Sud** (broj postupajućih sudija za maloljetnike, obavezni godišnji obilasci, ostvarivanje neposrednog kontakta s maloljetnicima i stručnim licima, uvid i pregled dokumentacije, ocjena tretmana, uočavanje propusta, utvrđivanje činjenica i okolnosti koje upućuju na potrebu preduzimanja mjera zaštite prava maloljetnika);

- **Tužilaštvo** (broj postupajućih tužilaca za maloljetnike, obavezni godišnji obilasci, ostvarivanje neposrednog kontakta s maloljetnicima i stručnim licima, uvid i pregled dokumentacije, ocjena tretmana);
- **Organ starateljstva** (ostvarivanje kontakta s maloljetnicima i njihovom porodicom, posjete, pripreme za otpust, pružanje pomoći oko iznalaženja smještaja i sredine u kojoj će živjeti po izlasku iz ustanove, pomoć oko dovršetka započetog obrazovanja i stručnog usavršavanja, pomoć oko liječenja radi zaštite njegovog fizičkog i duševnog zdravlja, pomoć pri pronalasku zaposlenja, pomoć pri obezbjeđivanju ishrane, odjeće i finansijskih sredstava, briga od maloljetnicima bez roditeljskog staranja).

Prilog 6. Upitnik za vanjske subjekte koji učestvuju u postupcima u kojima se izriče neka od institucionalnih sankcija prema djeci u sukobu sa zakonom

IV PRILOZI

Prilog 1. Upitnik za ustanove u kojima su smješteni maloljetnici u sukobu sa zakonom u Bosni i Hercegovini Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine

Upitnik za ustanove u kojima su smješteni maloljetnici u sukobu sa zakonom u Bosni i Hercegovini

Upitnik je kreiran s ciljem dobivanja uvida u stanje u ustanovama u kojima su smješteni maloljetnici u sukobu sa zakonom u Bosni i Hercegovini. Na pitanja odgovarate tako što ćete zaokružiti jedan od ponuđenih odgovora, a gdje je predviđeno upisati tražene podatke na praznu liniju. Molimo Vas za iskrenost pri davanju odgovora na pitanja, te da ne preskačete pitanja, jer svaki Vaš odgovor je važan.

Hvala na saradnji!

Institucija ombudsmena/ombudsmana za ljudska prava BiH

OPĆI/OPŠTI PODACI O USTANOVU

Puni naziv ustanove:	
Entitet/distrikt:	
Kanton:	
Direktor ustanove:	
Organizaciona struktura ustanove:	
Stepen sigurnosti – zatvorenosti:	
Struktura zaposlenika:	
Kapacitet ustanove:	
Struktura korisnika po uzrastu:	
Struktura korisnika po krivičnim djelima:	
Taksativno navesti naziv i sjedište organa koji su uputili korisnike u ustanovu:	
Trenutna popunjenost ustanove:	
PROSTORNI RESURSI	

Da li smatrate da su uslovi smještaja zadovoljavajući?	1. DA 2. NE
Ukoliko je odgovor ne, navedite razloge:	
Da li smatrate da su kapaciteti za tretman maloljetnika zadovoljavajući?	1. DA 2. NE
Ukoliko je odgovor ne, navedite razloge:	
Da li su osigurani sadržaji za sportske aktivnosti?	1. DA 2. NE
Navedite vrste rekreacije i sportova kojima se može baviti:	
Da li djeca provode tri sata dnevno na otvorenom?	1. DA 2. NE
Ukoliko je odgovor ne, navedite razloge:	
PRIJEM	
Da li su djetetu objašnjena prava i obaveze prilikom prijema?	1. DA 2. NE
Da li je osigurana kopija pravilnika za svako dijete?	1. DA 2. NE
PROCJENA OSTVARENOSTI SVRHE TRETMANA	
Da li sačinjavate individualne planove?	1. DA 2. NE
Da li su roditelji uključeni u individualne planove?	1. DA 2. NE
Veličina vaspitne grupe	
Da li se provodi program tretmana?	1. DA 2. NE
Da li se provodi program nenasilne komunikacije?	1. DA 2. NE
Da li se provodi program asertivnih treninga?	1. DA 2. NE
Da li se provodi program osposobljavanja za samostalni život?	1. DA 2. NE
Da li provodite program usmjeren na postpenalnu zaštitu?	1. DA 2. NE
Da li službe socijalne zaštite održavaju vezu između maloljetnika, njegove porodice i ustanove?	1. DA 2. NE

Da li službe socijalne zaštite rade s maloljetnikom tokom pripreme za otpust?	1. DA 2. NE
Da li je maloljetnicima osigurano adekvatno školovanje, osnovna/srednja škola?	1. DA 2. NE
KOMUNIKACIJA S OSOBAMA IZVAN USTANOVE	
Da li maloljetnici imaju posjete barem jednom sedmično od strane roditelja i ostalih srodnika?	1. DA 2. NE
Da li maloljetnici imaju posjete dva puta mjesečno od strane drugih osoba?	
Da li maloljetnici imaju godišnji odmor?	1. DA 2. NE
Da li maloljetnici imaju neograničen prijem paketa?	1. DA 2. NE
Da li maloljetnici imaju pravo na telefonski razgovor najmanje dva puta sedmično?	1. DA 2. NE
Da li maloljetnici imaju pristup biblioteci?	1. DA 2. NE
Da li maloljetnici imaju pristup internetu?	1. DA 2. NE
Da li maloljetnici imaju pristup televiziji?	1. DA 2. NE
Da li maloljetnici imaju pristup radiju?	1. DA 2. NE
Da li sudija ili tužilac najmanje dva puta godišnje obilaze maloljetnike smještene u ustanovi?	1. DA 2. NE
ZDRAVSTVENA ZAŠTITA	
Da li maloljetnici imaju medicinski pregled u roku od 24 sata od prijema?	1. DA 2. NE
Da li maloljetnici imaju jedanput godišnje sistematski pregled u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi?	1. DA 2. NE
Da li se nalaz dostavlja sudiji ili tužiocu, roditeljima i službi socijalne zaštite?	1. DA 2. NE
Da li se dva puta godišnje sastavlja izvještaj o psihičkom stanju maloljetnika?	1. DA 2. NE
Da li se izvještaj dostavlja sudiji ili tužiocu, roditeljima i službi socijalne zaštite?	1. DA 2. NE
Da li je maloljetnicima osigurana primarna zdravstvena zaštita?	1. DA 2. NE
Da li su maloljetnicima osigurane specijalističke usluge?	1. DA 2. NE
Da li je maloljetnicima osiguran program liječenja ovisnosti?	1. DA 2. NE
Da li je i na koji način pojava COVID-19 utjecala na ostvarivanje prava maloljetnika u ustanovi?	1. DA 2. NE

Ukoliko je odgovor DA, molimo da obrazložite.	
Da li ste tokom perioda trajanja pandemije omogućili maloljetnicima posjete i druge aktivnosti?	1.DA 2. NE
Da li ste maloljetnicima tokom trajanja pandemije obezbijedili sredstva zaštite (maske, rukavice, dezinfekciona sredstva)?	1.DA 2.NE
SISTEM PRIGOVORA	
Da li maloljetnici imaju pravo na prigovor?	1. DA 2. NE
Broj prigovora u 2019. godini?	
Broj prigovora u 2020. godini?	
DA li postoje neka dodatna zapažanja ili zabrinutosti, koja nisu obuhvaćena upitnikom? Ukoliko postoje, molim da ih istaknete i obrazložite.	

Upitnik ispunio/la (ime i prezime, obrazovanje i pozicija u ustanovi):

Datum:

Prilog 2. Protokol za pregled dokumentacije Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine

PROTOKOL
za pregled dokumentacije

Ustanova/grad, mjesto	
Datum terenske posjete	

	Bilješke
I. Primarni dokumenti (npr. pravilnik o kućnom redu, procedure, protokoli postupanja)	
II. Ostali dokumenti koji se koriste u radu ustanove (časopisi, priručnici, interni materijali)	
III. Stručna literatura koja se koristi u radu	
IV. Dostupnost • Društvene mreže • Web-stranica ustanove • Objave u medijima Da li su ažurirani podaci na web-stranici, društvenim mrežama? Da li postoje objave u medijima koje se odnose na ustanovu? Koliko često? O kakvim vrstama objava se radi?	

Dokumentacija o korisnicima (pregled personalnih dosjea nekoliko korisnika)	1	2	3	4	5
<i>Rodni list</i>					
<i>Pasoš</i>					
<i>Zahtjev za smještaj</i>					
<i>Rješenje o smještaju</i>					
<i>Individualni plan i program rada</i>					
<i>Ostali dokumenti</i> (npr. dokumenti vezani za ostvarivanje pogodnosti)					
<i>1.</i>					
<i>2.</i>					
<i>3.</i>					
<i>4.</i>					
<i>5.</i>					
<i>Dokumenti/stvari/fotografije sentimentalne vrijednosti</i> (npr. fotografije, važne lične stvari i sl.)					
<i>1.</i>					
<i>2.</i>					
<i>3.</i>					
<i>4.</i>					
<i>5.</i>					

Prilog 3. Protokol za razgovor s administrativnim i tehničkim osobljem Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine

**PROTOKOL
za razgovor s administrativnim i tehničkim osobljem**

Ustanova/grad, mjesto	
Datum i vrijeme razgovora	
Članovi tima	
Učesnici iz ustanove	

Ja sam ..., članica radne grupe za izradu Specijalnog izvještaja o stanju u ustanovama u kojima su smještena djeca u sukobu sa zakonom. Ombudsmeni Bosne i Hercegovine su odlučili da u saradnji s UNICEF-om u BiH izrade jednu sveobuhvatnu analizu o stanju u ustanovama u kojima su smještena djeca u sukobu sa zakonom. Ova aktivnost predstavlja nastavak saradnje Ombudsmena i UNICEF-a s krajnjim ciljem zaštite maloljetnika u sukobu sa zakonom od torture, neljudskog i ponižavajućeg tretmana.

Jedna od ključnih, početnih aktivnosti ovog programa je i detaljna analiza stanja i potreba ustanova za djecu i mlade s problemima u ponašanju što provodimo u saradnji s odgojnim ustanovama. Dio tih podataka, prikupit će se upitnicima, a dio neposrednim razgovorom pa i ovom fokusnom grupom. Smatramo da je nemoguće izraditi sveobuhvatnu analizu ove problematike bez Vašeg aktivnog učešća.

Svrha ovog razgovora s Vama je sticanje boljeg uvida u potrebe, očekivanja i izazove u radu vaspitnih ustanova usmjerenih na zaštitu djece i mladih i njihovih porodica.

Cilj ovog razgovora je upoznati Vaše iskustvo i doživljaje ustanove i Vašeg rada u ustanovi. Zanima nas kako doživljavate rad u ustanovi, njeno svakodnevno funkcionisanje, opšta klima, koliko ste zadovoljni, koje izazove, a koje prednosti prepoznajete i sl.?

Vaše učešće u ovom razgovoru je potpuno dobrovoljno. Razgovor i svi podaci služiti će samo za stvaranje ukupne slike, a neće biti pojedinačno prikazani niti će se bilo gdje spominjati Vaše ime. Također, možete u svakom trenutku odustati od učešća, ako tako želite, a možete dobiti uvid u rezultate vezane uz ovaj razgovor/fokusnu grupu.

Razgovor je potrebno snimati tako da, prilikom obrade podataka, možemo tačno razumjeti šta učesnici kažu (jer ja ne bih mogla zapisivati i razgovarati s Vama istovremeno).

Zanima me jeste li sve razumjeli, imate li možda dodatnih pitanja ili nejasnoća?

Ako ste sve razumjeli, mogu li smatrati da prihvatate učešće u ovom razgovoru (uz snimanje), kao što sam navela?

Predstavljanje učesnika -zaposlenika (ime, struka, koliko dugo rade na trenutnom poslu)

Bilješke

Teme/Pitanja	Bilješke
1. Kakav je Vaš opšti utisak o radu ustanove u kojoj radite? - Kako biste opisali zaposlene, a kako korisnike?	
2. Kako biste opisali kako se osjećaju zaposleni u ovoj ustanovi, a kako se osjećaju korisnici?	
3. Kako biste opisali i procijenili opštu atmosferu u ustanovi? - Šta su dobre, a šta loše stvari s kojima se u kolektivu suočavate? - Šta po Vašem mišljenju utječe na opštu atmosferu (bilo dobru ili lošu) u Vašoj ustanovi? - Imate li prijedloge za unapređenje radne atmosfere u ustanovi? - Koji bi to prijedlozi bili?	
4. Koji je trenutno profil tehničkog i administrativnog osoblja u ustanovi? - Koji kadar vam nedostaje? - Kojeg kadra ima dovoljno? - Imate li nekih prijedloga vezanih za promjenu strukture u narednom periodu?	
5. Kako vidite organizaciju rada u smislu administrativnih i tehničkih poslova u Vašoj ustanovi? - Postoji li jasna podjela rada, preuzimate li dijelove posla jedni od drugih? - Vlada li kultura uvažavanja između vas? - S drugim osobljem na nivou ustanove?	
6. Kako procjenjujete Vašu fizičku sigurnost?	
7. Koja su Vaša prava? Kako se ona uvažavaju?	
8. Kako se Vaš glas i Vaše potrebe čuju i uvažavaju? - Ukoliko imate ideja o poboljšanju određenih aspekata rada, s kime to možete podijeliti? - Imate li utisak da se Vaše mišljenje uvažava?	

9. Imate li prilike stručno napredovati u Vašem domenu rada?	
10. Kako generalno gledate na sistem brige za djecu i mlade s problemima u ponašanju? -Kako gledate na sebe kao na dio tog sistema?	
11. Koje su prednosti Vašeg kolektiva (na stručnom nivou, administrativnom nivou, nivou cijele ustanove)?	
12. Kako biste opisali nedostatke Vašeg kolektiva (na stručnom nivou, administrativnom nivou, nivou cijele ustanove)?	
13. Šta po Vašem mišljenju u najvećoj mjeri ugrožava rad ovog kolektiva, a šta u najvećoj mjeri doprinosi kvalitetnom funkcionisanju ustanove u cjelini?	
14. Da li je i na koji način pandemija COVID-19 utjecala na Vaš rad u ustanovi (da li ste imali dovoljno dezinfekcionih sredstava, maski, rukavica i sl.) ?	
15. Koji bi generalno bili Vaši prijedlozi za unapređenje rada ustanove?	

Prilog 4. Protokol za razgovor sa stručnim timom Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine

**PROTOKOL
za razgovor sa stručnim timom**

Puni naziv ustanove, grad/mjesto	
Datum i vrijeme razgovora	
Članovi stručnog tima ustanove	

Ja sam (ime i prezime), (pozicija) u Instituciji ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine i član radne grupe na izradi Specijalnog izvještaja o situaciji u ustanovama u kojima su smještena djeca u sukobu sa zakonom u Bosni i Hercegovini u 2021. godini, koji se implementira uz podršku UNICEF-a u Bosni i Hercegovini. Također, danas su sa mnom članovi radne grupe_____.

Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne Hercegovine u svom radu posebnu pažnju posvećuje zaštiti prava i sloboda djece, praćenju stanja u ovoj oblasti, pripremanju izvještaja o stanju prava djece, te osiguravanju primjene međunarodnih standarda.

Zajednička saradnja UNICEF-a u Bosni i Hercegovini i Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine rezultirala je izradama „Analize stanja u ustanovama u kojima su smješteni maloljetnici u sukobu sa zakonom u Bosni i Hercegovini“ i Izvještaja o realizaciji preporuka iz dokumenta pod nazivom „Analiza stanja u ustanovama u kojima su smješteni maloljetnici u sukobu sa zakonom u Bosni i Hercegovini“ i ocjena trenutnog stanja.

Ombudsmeni BiH nastavljaju saradnju s UNICEF-om, te su tokom septembra 2021. godine ponovno posjetili sve ustanove u kojima su smještena djeca u sukobu sa zakonom, izradili Specijalni izvještaj o stanju u ustanovama u kojima su smještena djeca u sukobu sa zakonom, ali i uradili sveobuhvatnu i kvalitetnu metodologiju za posjete ustanovama ovog tipa, koja bi se koristila i prilikom narednih posjeta i to ne samo od strane Ombudsmena, već i od drugih relevantnih faktora (poput *ad hoc* formiranih komisija ili nevladinih organizacija itd.). Zaštita maloljetnika u sukobu sa zakonom od torture, neljudskog i ponižavajućeg tretmana je permanentan zadatak svih nadležnih organa i institucija, i ona podrazumijeva aktivnu ulogu, ne samo preventivnih mehanizama, već i Ombudsmena, predstavnika zakonodavne vlasti, pravosuđa i organizacija civilnog društva.

Cilj ovog projekta je izrada Specijalnog izvještaja o stanju u ustanovama u kojima su smještena djeca u sukobu sa zakonom i Metodologije posjeta ustanovama u kojima su smještena djeca u sukobu sa zakonom koja će služiti svim relevantnim akterima u budućnosti, prilikom obilaska i posjeta ustanova, bilo da je riječ o *ad hoc* formiranim tijelima ili radnim grupama ili trajno

uspostavljenim tijelima pri zakonodavnim ili izvršnim organima vlasti ili u okviru nezavisnih institucija poput Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine.

Prilikom izrade Specijalnog izvještaja predviđena je posjeta ustanovama, kao i prethodno slanje upitnika ustanovama i prikupljanje podataka s ciljem dobivanja uvida u stanje u ustanovama u kojima su smješteni maloljetnici u sukobu sa zakonom u Bosni i Hercegovini. Prilikom posjeta predviđen je razgovor sa stručnim osobljem ustanove, administrativnim i tehničkim osobljem, a poseban fokus usmjeren je na razgovor s djecom.

Vaše učestvovanje u ovom razgovoru je potpuno dobrovoljno, a Vi u svakom momentu možete odustati od učešća, s napomenom da će prije finalizacije Specijalnog izvještaja preliminarni izvještaj biti upućen svim ustanovama i nadležnim organima na komentar, koji će imati mogućnost dostavljanja svojih sugestija i primjedbi.

Da li ste razumjeli sve o čemu smo Vas obavijestili, da li imate nekih dodatnih pitanja ili nejasnoća? S obzirom da nismo u mogućnosti snimati današnji razgovor, zamolit ću Vas da govorite sporije kako bismo zabilježili sve informacije koje nam saopštavate. Zahvaljujemo na razumijevanju. Ako ste sve razumjeli, mogu li smatrati da prihvatate učešće u ovom razgovoru kao što sam navela?

I. OPĆI PODACI O USTANOVU

Pitanja za razgovor	Bilješke
Kako biste opisali Vaš opšti Dojam o ustanovi? • Kada je u pitanju organizaciona struktura ustanove? • Da li ste zadovoljni infrastrukturom same ustanove i tehničkom opremljenošću ustanove ? • Da li su uslovi smještaja zadovoljavajući i prilagođeni korisnicima ili smatrate da bi se uslovi mogli dodatno unaprijediti? • Da li smatrate da su usluge koje se korisnicima pružaju u ustanovi adekvatne i zadovoljavajuće? • Da li smatrate da su smještajni kapaciteti ustanove zadovoljavajući i da mogu odgovoriti na stvarnu potrebu ustanove ? • Kako biste opisali zaposlenike, a kako korisnike?	
Koji je Vaš opšti dojam i Vaša procjena funkcionisanja pravosudnog sistema kada su u pitanju maloljetnici u sukobu sa zakonom?	

Šta smatrate da su ključne potrebe: ustanove korisnika stručnog tima ustanove?	
Šta smatrate da su prednosti u radu ustanove (u čemu se ogleda uspjeh ustanove), a koji su nedostaci (čime niste zadovoljni)?	

II. STANDARDI KVALITETE I TEORIJSKA PODLOGA

Pitanja za razgovor	Bilješke
Na kojim vrijednostima ili principima se zasniva rad ove ustanove ?	
Na kojim teorijama i modelima se zasniva tretmanski rad s maloljetnicima? Da li postoje određene tehnike/metode koje se primjenjuju u radu s korisnicima?	

III. PROSTRONI RESURSI I OPREMLJENOST

Pitanja za razgovor	Bilješke
Da li smatrate da su uslovi za Vaš rad u ustanovi zadovoljavajući?	
Da li postoje određene stvari koje bi se trebale poboljšati/unaprijediti, a kako biste vi kvalitetnije obavljali Vaše zadatke?	
Da li smatrate da su resursi kojim raspolaže ustanova dovoljni kako bi odgovorili na potrebe korisnika, kao i stručnog osoblja ustanove, a u pogledu: • prostora u kojem se odvija tretmanski rad (sobe, materijal, stručna literatura) • ljudski resursi • sadržaj za sportske aktivnosti • sadržaj za druge aktivnosti (biblioteka, čitaonica, pristup računaru, internetu, tv, radio, telefonski razgovori, muzički, likovni atelje) • kvalitet prehrane • higijena i održavanje prostorija u ustanovi?	

IV. ORGANIZACIJA RADA

Pitanja za razgovor	Bilješke
Da li postoji pravilnik o kućnom redu ustanove i što je njime definisano? • Da li se prati njegova provedba? • Da li se poštuje?	
Da li su korisnicima objašnjena prava i obaveze prilikom prijema?	
Kako je organizovan rad u ustanovi radnim danom, a kako vikendom?	
Kada i zbog čega dolazi do prekida u smještaju/tretmanu? • Na osnovu kojih pokazatelja donosite takvu odluku?	
Kako se priprema korisnik na izlazak iz tretmana? • Da li postoji neki poseban program s tom namjenom?	
Da li rukovodilac ustanove maloljetnicima dodjeljuje određene pogodnosti?	

V. USLUGE / PROGRAMI / AKTIVNOSTI

Pitanja za razgovor	Bilješke
Koje usluge nudite za svoje korisnike? • Koje usluge se nude na individualnom, a koje na grupnom nivou? • Koliko često se odvijaju grupni sastanci, koje su obično teme? • Da li postoje neke druge grupne aktivnosti i koje?	
Koji oblici individualne stručne podrške su dostupni za korisnike, na koji način se provode i u kojim vremenskim intervalima? Da li su roditelji uključeni u individualne planove? Da li se provodi program tretmana? Koje su prednosti i nedostaci tretmana? Da li se provodi program nenasilne komunikacije? Da li se provodi program asertivnih treninga?	

Da li se provodi tretman osposobljavanja za samostalni život? Da li se provodi program usmjeren na postpenalnu zaštitu?	

VI. ADEKVATNOST I UČINKOVITOST USLUGA

Pitanja za razgovor	Bilješke
Na koji način procjenjujete potrebe korisnika?	
Na koji način planirate sadržaj tretmana za pojedinog korisnika?	
Da li i na koji način pratite učinkovitost pojedine usluge?	

VII. STRUČNI TIM

Pitanja za razgovor	Bilješke
Koji je trenutno profil stručnog osoblja u ustanovi? • Koji kadar vam nedostaje? • Kojeg kadra ima dovoljno? • Imate li nekih prijedloga u promjeni strukture u narednom razdoblju?	
Kada je u pitanju stručnost kolektiva, šta biste rekli koje su prednosti, a koje slabosti /nedostaci?	
Da li postoji mogućnost za stručno napredovanje?	

VIII. EDUKACIJE

Pitanja za razgovor	Bilješke
Da li postoje određene edukacije za stručni tim? • Ukoliko da, koliko često, koje teme se najčešće razmatraju, ko provodi/vrši edukacije? • Da li postoji interesovanje za edukacije/usavršavanje? • U kojem pogledu bi se moglo poboljšati stanje?	

IX. KOMUNIKACIJA S OSOBAMA IZVAN USTANOVE

Pitanja za razgovor	Bilješke
Da li je korisnicima omogućena komunikacija s osobama izvan ustanove? Najmanje jednom sedmično od strane roditelja i ostalih srodnika? Dva puta mjesečno od strane drugih osoba?	
Da li je korisnicima omogućeno korištenje dnevnih i godišnjih odmora?	
Da li korisnici ostvaruju komunikaciju sa službama socijalne zaštite?	
Kako se ogleda ta komunikacija?	

X. SARADNJA SA SUBJEKTIMA IZ VLADINOG I NEVLADINOG SEKTORA

Pitanja za razgovor	Bilješke
Da li se ustanova prijavljivala na neki od projekata s međunarodnim i/ili nevladinim organizacijama?	
Da li ustanova ima podršku od strane nadležnog ministarstva: *uopšteno u radu ustanove? *prijavi/provođenju projekata?	
Kakvu podršku smatrate da bi nadležno ministarstvo moglo pružiti ustanovi, a da bi direktno moglo pomoći u Vašem radu? Da li nadležno ministarstvo pruža bilo koji vid pomoći radu ustanove u zadovoljavanju osnovnih potreba (npr. nabavka opreme, usavršavanje zaposlenika i sl.)?	
Da li lokalne organizacije i/ili udruge nude partnerstvo ustanovi u nekim projektima?	
Koja je Vaša uobičajena uloga u tim projektima?	
Da li je ustanova učestvovala u nekom projektu koji se tiče reintegracije maloljetnika nakon izdržane kazne zatvora?	

XI. KORISNICI

Pitanja za razgovor	Bilješke
Koji je trenutno profil korisnika koji dolaze u ustanovu? Da li postoji promjena u trendovima u odnosu na ranije?	
Da li je korisnicima omogućeno da sudjeluju u izradi planova ustanove (godišnjih planova, planiranja novih usluga itd.)?	
Na koji način su korisnici uključeni u planiranje i praćenje učinkovitosti usluga? Uključujete li mišljenje i iskustva djece/korisnika ? U koje sve aspekte rada uključujete/uvajavate mišljenje korisnika?	
Na koji način je zaštićena privatnost korisnika u ustanovi? (npr. briga o važnim osobnim stvarima mladih, fotografijama, pismima i sl.)	

XII. ODNOSI KORISNIKA I STRUČNIH SARADNIKA USTANOVE

Pitanja za razgovor	Bilješke
Ko čini stručni tim ustanove?	
Kako korisnici oslovljavaju saradnike stručnog tima ?	
Generalno, kakvi su odnosi i komunikacija između korisnika i stručnih saradnika?	
Kako biste opisali kako se osjećaju zaposlenici u ovoj ustanovi, a kako se osjećaju korisnici?	
Šta bi moglo unaprijediti ili dodatno unaprijediti stanje?	

XIII. SIGURNOST U USTANOVI

Pitanja za razgovor	Bilješke
Da li smatrate da je sigurnost u ustanovi na zadovoljavajućem nivou, a kada su u pitanju korisnici i zaposlenici?	
Da li su se desile situacije u kojima je sigurnost korisnika ili zaposlenika bila ugrožena?	

XIV. COVID-19

Pitanja za razgovor	Bilješke
Da li je pojava pandemije COVID-19 utjecala na ostvarivanje prava maloljetnika u ustanovi?	
Da li se pojava pandemije COVID-19 negativno odrazila na psihološko stanje korisnika ustanove?	
Da li se pojava pandemije COVID-19 negativno odrazila na održavanje kontakata korisnika s vanjskim svijetom (porodica, prijatelji)?	

XV. ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Pitanja za razgovor	Bilješke
Da li smatrate da je u ustanovi korisnicima osigurana adekvatna zdravstvena zaštita? · primarna zdravstvena zaštita · specijalističke usluge · program liječenja od ovisnosti · sistematski pregled · procjena psihičkog stanja korisnika.	
Da li smatrate da bi se ove usluge mogle dodatno poboljšati?	

Prilog 5. Protokol za razgovor Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine s djecom i mladima

Protokol za razgovor s djecom i mladima

- Dobar dan, predstavljanje;
- Pojasniti djeci da zajedno sa stručnim timom iz Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine, želimo i nastojimo saznati kako djeca i mladi žive u ustanovama poput ove ustanove u kojoj se nalaze;
- Članove tima zanimaju prednosti i nedostaci života u ustanovi, kako mladi vide svrhu boravka i imaju li neke prijedloge za poboljšanje života i tretmana, kao i da nam je plan obići sve ustanove tog tipa u BIH i razgovarati s mladima i odraslima kako bi predložili smjernice da djeci, mladima i odraslima posao i život u ustanovama bude ugodniji i bolji;
- Želimo čuti njihove stavove, da ih zato pozivamo da otvoreno i iskreno razmijenimo razmišljanja i ideje, poštujući različite poglede. Naglasiti da nema tačnih i netačnih odgovora, da je nam je jako važno da kažu sve što imaju, zamoliti ih da govore jedan po jedan kako bi slušali jedni druge i da mogu eventualno dati komentar ili dodati nešto... da je učešće u ovom razgovoru dobrovoljno i da sami odluče žele li učestvovati, bez obzira što su ih odrasli iz ustanove zamolili da učestvuju i da isto tako mogu odustati od sudjelovanja u razgovoru u bilo kojem trenutku;

- Djeci moramo zagarantovati zaštitu i povjerljivost i da informacije koje bi mogle otkriti njihov identitet nikako neće biti uključene u Izvještaj ili prezentaciju rezultata, kao i da nema tačnih ili pogrešnih odgovora i da cijenimo sva njihova mišljenja, prijedloge i ideje;
- Pojasniti djeci da članovi tima imaju pripremljena pitanja kao vodič za razgovor, ali i da se djeca tokom razgovora mogu spontano uključivati i odgovarati na postavljena pitanja; Članovi tima će zapisivati odgovore tokom razgovora, ali razgovor će se i snimati, kako bi mogli što vjernije prenijeti poruke koje će nam reći, ali obavezno zahtijevati saglasnost djece za snimanje razgovora; Snimak će se koristiti isključivo interno za izradu Izvještaja i izvođenje zaključaka;
- Postaviti djeci pitanje „Želite li sada nastaviti razgovor kada imate sve ove informacije?“

Ustanova:

Grad:

Vrijeme:

Članovi tima:

Broj djece:

Starosna dob djece i spol djece:

Koliko dugo ste smješteni u ovoj ustanovi? Kad vam ističe smještaj (boravak, mjera) u ovoj ustanovi?

Gdje ste živjeli/boravili prije dolaska u ovu ustanovu?

Koji je tačan naziv ove ustanove, imate li neku metaforu, interni naziv za ustanovu? Ako da, koji i šta znači? Imate li neki naziv za mlade koji ovdje žive?

Kako biste nekome, ko nikada nije za nju čuo, opisali ustanovu u kojoj boravite? Kakva je to ustanova i šta mladi rade?

Ključna pitanja

Kako je izgledao vaš dolazak u ustanovu? Opišite ukratko svoje prve dane. Kako ste se osjećali? Ko vam je pomogao, ko vas je informisao o tome gdje ste došli i kako će izgledati vaš život ovdje?

Koji su razlozi vašeg smještaja u ustanovu?

Kako se osjećate u ustanovi? Čime ste zadovoljni ili nezadovoljni? Možete navesti konkretne primjere.

SVAKODNEVICA

Da li ste zadovoljni hranom, kvalitetom i količinom obroka? Koliko puta dnevno imate obroke?

Ko učestvuje u sastavljanju jelovnika? Da li biste nešto voljeli da jedete, a da toga nema?

Da li imate uslove za obavljanje higijenskih potreba (kupanje, tuširanje i sl.) Koliko puta sedmično se kupate? Da li imate potrebna higijenska sredstva za kupanje (peškire, sapun i sl.)?

Da li vam je obezbijedena odjeća i obuća primjerena vremenskim uslovima i vašim potrebama?

Da li učestvujete u organizovanim kulturnim, sportskim ili drugim aktivnostima izvan ustanove? Koliko često?

Da li imate uslove za bavljenje sportom/fizičke aktivnosti?

Da li se u ustanovi organizuju radionice/sekcije?

Šta vam se posebno dopada na tim radionicama?

Da li vam je omogućeno pohađanje nastave željenog smjera ili obrazovanja? Da li vam je omogućen neophodni pribor i knjige? Da li ste zadovoljni pruženim obrazovanjem?

Da li postoji mogućnost za radno osposobljavanje?

Da li imate pristup biblioteci, radio-televizijskim programima, internetu, štampi i drugim publikacijama?

Da li su vam omogućeni dnevni, sedmični i godišnji odmori?

Da li ste zadovoljni pružanjem zdravstvenih usluga u toku vašeg boravka u ustanovi?

Da li se obavlja sistematski pregled od strane zdravstvene ustanove?

Da li vam je omogućeno izvršavanje vjerskih obreda (za osobe koje to žele)?

Da li se mogu ostvariti određene pogodnosti u slučaju dobrog vladanja i koje?

Kako izgleda vaš uobičajen dan u ustanovi? Opišite! Što biste voljeli da je drugačije?

KOMUNIKACIJA S OKOLINOM

Da li i na koji način održavate kontakt s porodicom (telefon, pisma, posjete i sl.)?

Koliko često ih kontaktirate, posjećujete?

Koliko često vaša porodica vas zove/posjećuje?

Biste li tu nešto željeli da je drugačije?

Kako, po vašem mišljenju, vaša porodica doživljava vaš boravak u ustanovi?

Da li nam neko od prisutnih želi omogućiti telefonski razgovor s vašim roditeljima kako bi s njima porazgovarali o vašem boravku u ustanovi, odnosno da li su oni zadovoljni uslovima u kojima boravite i s rezultatima izrečenih mjera/sankcija?

Da li ste u kontaktu s drugim osobama osim porodice (vršnjacima, drugarima iz škole, ili iz naselja)?

Da li drugi profesionalci i djeca dolaze u ustanovu? Imate li priliku da se družite i razgovarate s drugim odraslim osobama ili djecom, a ne samo s onima koji tu rade?

Na koji način komunicirate sa stručnjacima iz centra za socijalni rad ili suda koji su vas uputili u ovu ustanovu?

Koliko često stručnjaci vas kontaktiraju/posjećuju? O čemu razgovarate u tim prilikama?

Koliko često vi sami kontaktirate stručnjake iz centra za socijalnu zaštitu? O čemu razgovarate u tim prilikama?

Koliko ste zadovoljni odnosom sa svojim stručnjakom iz centra za socijalni rad?

Šta mislite kako ljudi u mjestu gledaju na ustanovu u kojoj boravite, na radnike i na vas, kao korisnike ustanove?

COVID-19

Da li je i na koji način pojava pandemije COVID -19 utjecala na vas i vaš boravak u ustanovi?

Da li vam je u vezi s tim pružena psihološka pomoć u vidu razgovora, savjetovanja ili sl.?

Da li ste tokom ovog perioda imali mogućnost posjeta, ako ne, na koji način je to bilo organizovano?

Da li u ustanovi imate pristup sredstvima zaštite (maske, rukavice, dezinfekciona sredstva)?

PRAVA U VEZI S POSTUPKOM

Da li ste po prijemu u ustanovu u prvih 24 sata obaviješteni o pravilima ustanove, vašim pravima i obavezama u prva 24 sata? Da li su vam uručena pravila ustanove?

Da li znate da imate pravo na prigovor kada smatrate da su vam povrijeđena prava ili da su učinjene nezakonitosti ili nepravilnosti u toku vašeg boravka u ustanovi?

Znate li neka prava koja imate u ustanovi - koja? U kojoj mjeri se ta prava poštuju? Jesu li neka vaša prava prekršena? Pojasnite kroz primjere.

Koliko se poštuju vaša prava na privatnost, informisanost, praktikovanje vjere, uključivanje u odluke tokom trajanja mjere i sl.?

STANJE U USTANOVU

Šta mislite o vaspitačima, da li vode brigu o vama i da li imaju dovoljno razumijevanja za vas i vaše potrebe?

Kako biste opisali vaš odnos s vaspitačima? Kako oslovljavate svoje vaspitače, a kako oni vas oslovljavaju? Šta to oni rade da vam odgovara/pomaže? Šta to rade da vam se ne sviđa/ne pomaže? O čemu možete s njima razgovarati?

Kako bi se trebao ponašati idealni vaspitač?

Da li postoje situacije u kojima vaspitači kažnjavaju djecu i na koji način se to kažnjavanje provodi?

Da li ste ti ili neko od tvojih drugara imali takvo iskustvo?

Postoji li u ustanovi neki način na koji vas vaspitači nagrađuju i pohvaljuju za poželjna ponašanja? Ako da, kako, navedite neke primjere.

Da li postoji nešto što biste promijenili u ovoj ustanovi, a kako bi vam boravak bio ugodniji i korisniji?

U kojoj mjeri se u ovoj ustanovi uvažava vaše mišljenje? Na koji način ste vi uključeni u svoj tretman, boravak u vaspitnoj ustanovi? Pitaju li vas vaspitači za mišljenje i u kojim stvarima?

Da li vam je omogućen rad u ustanovi, na kojim poslovima, koliko često i da li vam se isplaćuje naknada za takav rad?

Koji disciplinski problemi su najčešći u vašoj ustanovi? Koje su posljedice kršenja pravila ustanove?

Da li među vama ima vršnjačkog nasilja? (opisati-verbalno, fizičko, seksualno) Koliko je česta takva pojava? Kako vaspitači ili rukovodilac ustanove tretira takve pojave? Da li postoje određene sankcije/kazne?

Kako biste opisali vaš odnos s drugom djecom i mladima u grupi/ustanovi? U kojoj mjeri se međusobno podržavate i pomažete, a u kojim stvarima se manje slažete?

Kako biste opisali vaš odnos s drugim odraslima u ustanovi, osim s vaspitačima (ostalo stručno osoblje, obezbjeđenje, kuhari, spremačice, domar/čuvar, direktor, učitelji)? Šta oni rade da vam odgovara/pomaže? Šta rade da vam se ne sviđa/ne pomaže? O čemu možete s njima razgovarati? Ima li još neko od odraslih ko vam pomaže a da ga nismo spomenuli?

Kako boravak u ovoj ustanovi djeluje na vas? Mislite li da je za vas boravak u ovoj ustanovi koristan? Može li vam boravak u ustanovi pomoći u rješavanju vaših problema? Pojasnite.

Bi li vam negdje drugdje bilo bolje? Gdje bi to bilo? Bi li vam to više koristilo, biste li bili zadovoljniji? Pojasnite svoj odgovor.

Kako vam se generalno čini klima u ovoj ustanovi? Kako se tu osjećate? Kakav je vaš generalni dojam o svim odnosima unutar ustanove?

Da li biste preporučili mladima koji su u istoj/sličnoj situaciji kao i vi, boravak baš u ovoj ustanovi? Pojasnite odgovor.

Šta planirate nakon izlaska iz ustanove? Ko vam pomaže u planiranju izlaska iz ustanova? Šta biste voljeli znati prije izlaska?

Da li postoje neka dodatna zapažanja koja nisu obuhvaćena našim pitanjima? Ukoliko postoje, molimo obrazložite!

Prilog 6. Upitnik za vanjske subjekte koji učestvuju u postupcima u kojima se izriče neka od institucionalnih sankcija prema djeci u sukobu sa zakonom Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine

Upitnik za vanjske subjekte koji učestvuju u radu sa djecom koja su smještena u ustanovama za izvršenje institucionalnih sankcija u Bosni i Hercegovini

Upitnik je kreiran s ciljem dobijanja uvida u stanje u ustanovama u kojima su smješteni maloljetnici u sukobu sa zakonom u Bosni i Hercegovini. S obzirom na to da je Vaša ustanova identifikovana kao ustanova koja je učestvovala u postupcima u kojima su djeca smještena u ustanovu za izvršenje sankcija koja je predmet Specijalnog izvještaja o situaciji u ustanovama u kojima su smještena djeca u sukobu sa zakonom u Bosni i Hercegovini u 2021. godini, molimo Vas za iskrenost pri davanju odgovora na pitanja, te da ne preskačete pitanja, jer svaki Vaš odgovor je važan. Na pitanja odgovarate tako što ćete zaokružiti jedan od ponuđenih odgovora, a gdje je predviđeno upisati tražene podatke na praznu liniju.

Hvala na saradnji!

Institucija ombudsmena/ombudsmana za ljudska prava BiH

OPĆI/OPŠTI PODACI O USTANOVU

Puni naziv ustanove:

Entitet/distrikt:

Kanton:

Direktor/predsjednik ustanove:

Struktura zaposlenih koji rade s djecom koja su u sukobu sa zakonom (broj, naziv radnog mjesta):

Molimo Vas da sljedeći dio upitnika popunite samo za svoju ustanovu

SUD	
Koliko je sudija za maloljetnike u Vašem sudu?	
Da li sudija za maloljetnike najmanje dva puta godišnje obilazi maloljetnika smještenog u ustanovu za izvršenje institucionalnih sankcija?	1. DA 2. NE
Ukoliko je Vaš odgovor na prethodno pitanje NE, navedite razloge:	
Ukoliko je Vaš odgovor na prethodno pitanje DA, odgovorite na pitanja u nastavku upitnika.	
Obilazak maloljetnika u ustanovi vrši	1. Sudija za maloljetnike koji je donio odluku o smještaju određenog maloljetnika u ustanovu 2. Bilo koji sudija za maloljetnike našeg suda 3. Drugi sudija koji ne radi predmetima maloljetničkog prestupništva
Da li sudija za maloljetnike ostvaruje neposredni kontakt s maloljetnikom smještenim u ustanovu?	1. DA 2. NE
Da li sudija za maloljetnike ostvaruje neposredni kontakt sa stručnim licima koja rade s maloljetnicima u ustanovi?	1. DA 2. NE
Da li sudija za maloljetnike ostvaruje neposredni uvid u odgovarajuću dokumentaciju, cijeneći zakonitost i pravilnost postupanja s maloljetnicima?	1. DA 2. NE
Da li sudija za maloljetnike cijeni da su kapaciteti za tretman maloljetnika u ustanovi zadovoljavajući?	1. DA 2. NE
Da li je u prethodnom periodu sudija za maloljetnike uočio određene propuste u radu u ustanovama za smještaj maloljetnika?	1. DA 2. NE
Ukoliko je odgovor DA, molimo Vas da navedete koji su to propusti:	
Da li se u prethodnom periodu dešavalo da sudija u toku izvršenja krivične sankcije utvrdi da postoje činjenice i okolnosti koje upućuju na potrebu preduzimanja mjera zaštite prava maloljetnika i da se zbog toga obraćao	1. DA 2. NE

nadležnom organu starateljstva po mjestu prebivališta, tj. boravišta maloljetnika?	
Da li maloljetnici koriste mogućnost podnošenja molbe za uslovni otpust?	
TUŽILAŠTVO	
Koliko je tužilaca za maloljetnike u Vašem tužilaštvu?	
Da li tužilac za maloljetnike najmanje dva puta godišnje obilazi maloljetnika smještenog u ustanovu za izvršenje institucionalnih sankcija?	1. DA 2. NE
Ukoliko je Vaš odgovor na prethodno pitanje NE, navedite razloge:	
Ukoliko je Vaš odgovor na prethodno pitanje DA, odgovorite na pitanja u nastavku upitnika.	
Obilazak maloljetnika u ustanovi vrši	1. Tužilac za maloljetnike koji je učestvovao u vođenju istrage maloljetnika smještenog u ustanovu 2. Bilo koji tužilac za maloljetnike našeg tužilaštva 3. Drugi tužilac koji ne radi predmetima maloljetničkog prestupništva
Da li tužilac za maloljetnike ostvaruje neposredni kontakt s maloljetnikom smještenim u ustanovu?	1. DA 2. NE
Da li tužilac za maloljetnike ostvaruje neposredni kontakt sa stručnim licima koja rade s maloljetnicima u ustanovi?	1. DA 2. NE
Da li tužilac za maloljetnike ostvaruje neposredni uvid u odgovarajuću dokumentaciju, cijeneći zakonitost i pravilnost postupanja s maloljetnicima?	1. DA 2. NE
Da li tužilac za maloljetnike cijeni da su kapaciteti za tretman maloljetnika u ustanovi zadovoljavajući?	1. DA 2. NE
Da li je u prethodnom periodu tužilac za maloljetnike uočio određene propuste u radu u ustanovama za smještaj maloljetnika?	1. DA 2. NE
Ukoliko je odgovor DA, molimo Vas da navedete koji su to propusti:	

ORGAN STARATELJSTVA	
Da li održavate redovan kontakt s maloljetnikom smještenim u ustanovu za izvršenje institucionalnih sankcija tokom trajanja izvršenja sankcije?	1. DA 2. NE
Ukoliko je Vaš odgovor na prethodno pitanje NE, navedite razloge:	
Ukoliko je Vaš odgovor na prethodno pitanje DA, koji je to vid ostvarivanja kontakta i koliko često ostvarujete takav kontakt? Opisati.	
Koja lica iz Vaše ustanove ostvaruju navedeni kontakt s maloljetnikom? Da li je to uvijek isto lice za svakog maloljetnika?	
Da li održavate redovan kontakt s porodicom maloljetnika koji je smješten u ustanovu za izvršenje institucionalnih sankcija tokom trajanja izvršenja sankcije?	1. DA 2. NE
Ukoliko je Vaš odgovor na prethodno pitanje NE, navedite razloge:	
Ukoliko je Vaš odgovor na prethodno pitanje DA, koji je to vid ostvarivanja kontakta i koliko često ostvarujete takav kontakt? Opisati.	
Koja lica iz Vaše ustanove ostvaruju navedeni kontakt s porodicom maloljetnika? Da li je to isto lice koje ostvaruje kontakt s maloljetnikom i porodicom?	
Da li održavate redovan kontakt s ustanovom u koju je smješten maloljetnik?	1. DA 2. NE
Ukoliko je Vaš odgovor na prethodno pitanje NE, navedite razloge:	
Ukoliko je Vaš odgovor na prethodno pitanje DA, koji je to vid ostvarivanja kontakta i koliko često ostvarujete takav kontakt? Opisati.	
Koja lica iz Vaše ustanove ostvaruju navedeni kontakt sa ustanovom?	
Da li službe socijalne zaštite rade s maloljetnikom tokom pripreme za otpust?	1. DA 2. NE
Da li nakon izvršenja krivične sankcije maloljetniku pružate pomoć oko iznalaženja smještaja i sredine u kojoj će živjeti po izlasku iz ustanove? Opisati odgovor.	1. DA 2. NE
Da li nakon izvršenja krivične sankcije maloljetniku pružate pomoć oko dovršetka započetog obrazovanja i stručnog usavršavanja? Opisati odgovor.	1. DA 2. NE

Da li nakon izvršenja krivične sankcije maloljetniku pružate pomoć oko liječenja radi zaštite njegovog fizičkog i duševnog zdravlja? Opisati odgovor.	1. DA 2. NE
Da li nakon izvršenja krivične sankcije maloljetniku pružate pomoć pri pronalasku zaposlenja? Opisati odgovor.	1. DA 2. NE
Da li nakon izvršenja krivične sankcije maloljetniku pružate pomoć pri obezbjeđivanju ishrane, odjeće i finansijskih sredstava? Opisati odgovor.	1. DA 2. NE
Na koji način vodite brigu o maloljetnicima bez roditeljskog staranja? Opisati odgovor samo ako ste imali konkretan primjer u svom radu.	

Upitnik ispunio/la (ime i prezime, obrazovanje i pozicija u ustanovi):

Datum: